

1700-tallets komedie og Holberg

Komedien i centrum

Den 23. september 1722 blev der i København åbnet et teater beliggende i Lille Grønnegade. De skuespillere, delvis amatører, som spillede her, skabte teaterhistorie. Komediehuset blev den første scene i Norden med et repertoire på modersmålet. Udenlandske stykker, fortrinsvis komedier, blev oversat, og den franske dramatiker Molières tekster blev fordansket og blev gjort lokale. Og en ny dramatiker blev inspireret heraf, nemlig Ludvig Holberg.

Forhistorien går langt tilbage. I Frankrig havde Molière i midten af 1600-tallet skabt et nyt repertoire og en ny spillestil. Molière var leder af en teatertrup, som han selv var skuespiller i, og som han skrev komedier til. Efter i 15 år at have rejst rundt med sin trup i den franske provins fik han succes i Paris, hvor han forblev indtil sin død. Molière spillede ofte selv hovedrollerne i de stykker, han skrev. Han var altså en praktisk erfaren teatermand, og det prægede i høj grad hans dramatik. Molière skrev komedier, fordi han med dem ikke blot kunne more publikum, men også fik lejlighed til at kritisere sin samtid på en effektiv måde. I sin fortale til "Tartuffe", som handler om hykleriet inden for kirken og i borgerskabet, skriver han: "Moralske irettesættelser er nemme at komme sig over, men det er latterliggørelser ikke. Folk har ikke noget imod, at man er ondskabsfuld. Men de kan ikke klare at blive gjort nar af".

Det, der gjorde komedien til 1700-tallets altdominerende genre, var dens farlighed, men også dens evne til at underholde.

Komedien stammer som genre fra den græske og romerske oldtid. Komedieforfatterne Menander og Plautus er vigtige forudsætninger for den form, som komedien fik hos Molière, og hos Holberg. Den græske dramatiker Menander fornyede nemlig Aristofanes' dramaturgi ved at bruge et fast typegalleri i sin realistiske skildring af hverdagen. Familien blev brugt som den overordnede ramme for handlingen. De faste typer kunne være den sure og nærige fader, den snedige og frække tjener og de unge elskende. Plautus, som var skuespiller i Rom, oversatte Menanders græske komedier, og han overtog i sine egne komedier brugen af faste figurer samtidig med, at han fornyede genren med et lokalt, dagsaktuelt islæt. Disse elementer kan genfindes hos Molière - og hos Holberg i særdeleshed. Holbergs komedier foregår i samtidens København, og hans faste typer er udpræget danske. Den noget vrantne, gammeldags fader hedder Jeronimus; den meget jordnære tjener

hedder Arv, den mere listige Henrik og tjenestepigen Pernille. Den unge, forelskede mand kaldes for Leander og hans tilkommende for Leonora.

En anden forudsætning for både Molière og Holberg var *commedia dell'arte*, som Holberg kendte ved selvsyn fra ophold i Rom, på samme måde som han lærte Molières komedier at kende ved rejser til Paris. I *commedia dell'arte* blev der anvendt lazzi som en udvidelse af de enkelte scener. Handlingsgangen afbrydes af numre, som de enkelte skuespillere var eksperter i. Disse små, ekstra handlinger bruges af Holberg. I "Jeppe paa Bjerget" er Jeppe opvågneren i baronens seng en sådan udbygget (ord)lazzi, og når han senere opdager, at hver skål ved frokostbordet bliver ledsaget af trompeter, giver det lejlighed til en hel serie af lazzi.

De omrejsende *commedia dell'arte*-trupers tætte samspil med publikum viser sig også hos Holberg. Tilskuerpladsen kunne nemt inddrages af skuespilleren i de holbergske stykker, når fx en skuespiller gemmer sig på balkonen under en opførelse og råber sine replikker ned til scenen derfra. *Commedia dell'arte*-virkemidler giver anledning til en kontant publikumskontakt, og Holbergs figurer henvender sig ofte direkte til publikum i monologerne. Et eksempel herpå er fx 1. scene i "Barselsstuen", hvor tjeneren beklager sig over for publikum over det besvær, han har på grund af de mange gæster, der skal se den nyfødte. Denne scene er i øvrigt en parallel til åbningsscenen i Molières "Don Juan", hvor der også er en tjener, der beklager sig, men i dette tilfælde er det over hans herres mange kærlighedsaffærer. Og Jeppe berømte spørgsmål om, hvorfor Jeppe drikker, er også beregnet på et kontant og medlevende publikum.

Scenografiske forhold

Man ved ikke så meget om det teater, man oprindeligt spillede Holbergs komedier på i København i årene 1722-1728. Da teatret i Lille Grønnegade lukkede på grund af dårlig økonomi, satte Københavns brand og pietismens indførelse en stopper for skuespilkunstens fortsatte udvikling. Pietismen var en religiøs bevægelse, som i Chr. d. 6's regeringstid blev gjort til statsreligion, og der blev indført lovforbud mod forlystelser, herunder også teater. Først i 1748 kunne man bygge et nyt teater på Kgs. Nytorv, kaldet Eigtveds teater efter arkitekten. Dette teater blev anvendt til skuespilforeførelse, indtil et nyt teaterhus, det nuværende Kongelige Teater, blev bygget lige ved siden af i 1874.

Man har dokumenteret viden om den måde, man spillede teater på i Eigtveds teater, altså i sidste halvdel af 1700-tallet. Man formoder dog ikke, at spillestilen ændrede sig særlig meget fra de tidligste opførelser, så på den måde har man et indtryk af, hvordan man spillede teater også i 1700-tallets første halvdel.

1700-tallets teater var et kulisseteater. Det vil sige, at scenografien bestod af en række flade sidekulisser, tilsvarende soffitter (hvilket er kulisser, som hænger i loftet og dækker det af), og af et bagtæppe. På sidekulisserne malede man scenebilledet i perspektiv mod et forsvindingspunkt. Også på bagtæppet kunne man bruge perspektivvirkning. Hvis det drejede sig om fx en gade, så blev husene altså mindre, jo længere bagud på scenen, man kom, og bl.a. derfor spillede skuespillerne helt henne ved rampen, hvor de almindeligvis stod opstillede i en halvcirkel. Hvis skuespillerne gik længere ind på scenen, ville de virke alt for store i forhold til det malede motiv.

I scenegulvet var der riller, og nedenunder scenegulvets riller var der tilsvarende små vogne, som sidekulisserne blev gjort fast i. Hele scenebilledet kunne forandres ved et koordineret snoretræk, som forbandt sidekulisser, soffitter og bagtæppe. Dekorationen kunne glide til siden - soffitterne dog op - for at vige pladsen for en ny dekoration, idet det ene hold sidekulisser skiftede plads med det næste. Alt dette skete for åbent tæppe. I Eigtveds teater var scenemesteren i øvrigt ofte en sømand, som jo havde forstand på tovværk. Derfor må man den dag i dag helst ikke fløjte, når man står på en scene, fordi et (bådsmanspibe)-fløjt er signal til sceneskift.

Man havde forholdsvis få dekorationer. Et sæt dekorationer, som fx forestillede en gade, blev brugt i mange stykker, og den gade, man spillede Holberg i, var den samme som den, man brugte til Molière. Man brugte derudover kun lige præcis de rekvisitter, der var brug for. Der var heller ikke møbler på scenen udover fx den stol, som en person skulle besvime i. Selvom dette først skulle ske i 3. akt, stod stolen der allerede i 1. akt. Dramatikerne brugte dog disse få møbler særdeles effektivt. I "Barneselstuen" har bordet en central funktion, idet det er det, som ægtemanden gemmer sig under, hvilket giver anledning til stykkets gennemgående intrige.

Det samme gør sig gældende i Molières "Tartuffe", hvor der ligeledes er en ægtemand, der gemmer sig under et bord.

Der var dog tekniske raffinementer såsom en lem i gulvet, som fx Don Juan i Molières komedie af samme navn opsluges af, da han forsvinder i helvede som straf for de mange kvinder, han har bedåret og bedraget. Fra loftet kunne hejses frelsende engle, - eller ildsprudlende uhyrer ned, hvilket Hol-

berg benytter sig af i "Ulysses von Ithacia".

Belysningen bestod af tællelys bag sidekulisserne og i rampen og af lysekroner på forscenen og i selve teatersalen. Tilskuerpladsen var lige så oplyst som scenen.

Spillestil

De fysiske rammer betød, at man spillede teater meget anderledes, end man gør det i dag. I Lille Grønnegadeteatret var der plads til ca. 500 tilskuere. Publikum på gulvet stod op eller gik rundt; i balkonnernes loger kunne man trække gardiner for, hvis man ville foretage sig andet end at se teater. Publikum kunne også sidde på selve scenen. På hver side af scenen sad de fornemste blandt publikum, som altså ikke blot kunne se, men også ses. Skuespillerne havde med andre ord tilskuere på tre sider.

De spillede i en fuldt oplyst sal uden en markeret grænse mellem tilskuerrum og scenerum, og de spillede tæt ved rampen på grund af perspektivvirkningen i dekorationerne, men også fordi det ellers kunne være svært at høre dem. Lyden i et åbent kulisseteater gøres vanskelig af, at replikkerne nemt forsvinder op i soffitterne.

Endelig kunne en skuespiller som overraskelseffekt spille fra salen eller fra balkonen. I en registersørbog fra 1760 står der fx, at der "I Balconen skal være Viin og Øl til Jeppe".

Der var i 1700-tallet ingen skuespilleruddannelse og heller ingen egentlig instruktør. I 1722 bestod skuespillerstaben af amatører - studenterskuespillere - og af ganske få professionelle, som var franske, og hvoraf kun tre var kvinder, så visse kvinderoller blev spillet af mænd. De professionelle skuespillere var kommet til Danmark sammen med Montaigne, som kom til at betyde meget for dansk teater. Han havde spillet for hoffet, men hans trup blev afskediget, og det var ham, der var en drivende kraft bag Lille Grønnegadeteatret, og han har givetvis haft stor indflydelse på Holberg.

Man indstuderede stykkerne meget hurtigt og med få prøver, fordi skuespillerne på forhånd var eksperter i typerne i stykket, og lazzi gav dem mulighed for improvisationer. Først i slutningen af århundredet blev indstuderingerne mere standardiserede, men den første skuespillerskole kom ikke før i begyndelsen af det næste århundrede.

Holbergs dramaturgi

De dramaturgiske spilleregler, som Holberg skrev sine komedier efter, har han selv formuleret i "Just Justesens Betænkning over Comoedier". Det teater, man kendte før Holberg, var latinskolenes opførelser af Plautus, gæstetruppers *commedia dell'arte*-inspirerede opførelser og så altså Molière. Holberg samler alle disse forudsætninger i sin dramaturgi.

Holberg ønsker som Aristoteles, at handlingens enhed skal overholdes, og han følger også renæssancens krav om tidens og stedets enhed. Handlingen, som holder sammen på de enkle og typificerede personer, er en intrigehandling. Ved en intrige forstås et listigt påfund, som sætter en handling i gang, og en intrigekomedies handling består af en række forviklinger, som skyldes forvekslinger og misforståelser. Herved opstår der nogle knudepunkter eller nøglesituationer, som giver dramatikeren mulighed for at vise hovedpersonens (ofte naragtige) grundegenskaber i fuld belysning.

I Holbergs "Den Stundesløse" er hovedpersonen, Vielgeschrei, en latterligt forvirret person, men han ønsker ikke desto mindre streng ordenssans hos sine medmennesker. I nøglesituationer tvinges han af sine egne karakteregenskaber - plus et par intrigegemagere, nemlig tjenerparret - til en endnu større forvirring og desorientering end den, han fremviser til daglig. Det får naturligvis katastrofale konsekvenser for ham selv, men meget komiske konsekvenser set med publikums øjne. Rammen omkring dette udgøres som i næsten alle Holbergs komedier af en kærlighedsintrige. Vielgeschrei ønsker sig en bogholder som svigersøn, hvilket forhindrer, at de to unge elskede kan få hinanden. Kærligheden sejrer dog naturligvis i 5. akt! Hovedpersonerne hos Holberg bliver domineret af én, altoverskyggende egenkab, som på komisk/kritisk måde bliver demonstreret. De kan være rastløse, lunefulde - eller hovmodige, sådan som Erasmus Montanus og Jean de France er det i komedierne af samme navn. Men personerne udvikler sig ikke; selvom de kommer til kort eller gøres til skamme, er der ikke megen psykologi i det ud fra en moderne betragtning. Personerne er skabeloner. Resultatet er dog moralsk set særdeles effektivt. Tilskueren har taget ved lære; fornuften er genoprettet, og de rationalistiske principper overholdes.

Perioden kaldes jo netop for rationalismen og århundredet for oplysningens århundrede. Komediens morale kan nydes af publikum, i hvert fald i princippet, når den ofte på vers formuleres af en af de medvirkende figurer ved komediens afslutning. Når komedierne opføres over for et publikum, opstår der imidlertid hos tilskuerne også en slags venligt overbærende medlidenhed, eller måske ligefrem medynk, med hovedpersonerne. Uoverensstemmelserne mellem dem og deres omgivelser er ikke for alvor løst. Jeppe vil stadigvæk drikke og Jean de France stadigvæk være forgabet i alt, hvad der er fransk. Herved opstår der spændende muligheder for nutidstolkninger, fordi det kun er tilsyneladende, at roen er genoprettet.

I "Just Justesens Betænkning over Comoedier" diskuterer Holberg det at skrive for teatret. Talen-

tet skal være til stede, for det at kunne skrive vel-fungerende teatertekster er ikke noget, der er naturligt eller nemt for ret mange. Det drejer sig om at kunne sit håndværk, og her lægger Holberg vægt på det samme som Molière. En dramatekst skal fungere over for et publikum. Hvis dramatikeren ikke kan forestille sig, hvordan hans tekst vil virke i praksis, så er der ikke noget, der hjælper. Holbergs hovedregel er her, at man skal have sans for at iagttage folk. Uden menneskekundskab og evne til at aflure sine medmenneskers pudsigheder og særegenheder kan man ikke omsætte dem til scenisk praksis.

Den dramatiske kunstart har en opdragende funktion, fordi den gør det let at spejle sine egne latter i det spejl, som skuespilleren med sin figur holder op foran én. Denne opdragende virkning gælder i øvrigt også for skuespilleren selv.

Når man går i komediehuset og morer sig over de komiske eksempler, der fremvises, er det meningen, at man også skal tage ved lære for siden at lade fornuften herske, så at ligevægten i tilværelsen ikke forskubbes. Dramatikeren hovedregel er dog til enhver tid, at publikum skal le. Underholdningsværdien er for Holberg "ligesaa fornøden som at smørre Hjulene paa Vognen", men vigtigt er også, at der er en vis illusion (dvs. virkelighedspræg) til stede, for ellers kan tilskueren ikke "bilde sig ind, at det er Alvor". Dramatikeren skal "divertere og undervise tilige".

Holberg i dag

Holbergs skuespil var henvendt til hans samtids middelstand; det var dem, der befolkede Lille Grøn-negadeteatret, og som var i ofte direkte dialog med skuespillerne. Men hvordan spiller man Holberg, når hans komedier er blevet historiske? Holberg har jo været flittigt spillet på de danske scener lige siden 1722.

I midten af 1800-tallet forandredes synet på, hvordan Holberg skulle spilles. Johanne Luise Heiberg skriver om en figur, hun i 1850 skulle fremstille hos Holberg, at den "for ret at blive forstået trængte til gennemgående omhyggeligt at motiveres". Intrigekomeden med de grovkornede løjer var altså ikke nok i sig selv, men den skulle sandsynliggøres og gøres psykologisk mere forståelig. Denne tendens fortsatte, og i slutningen af århundredet skabte en instruktør - William Bloch - en ny Holberg-tradition med nogle meget virkelighedstro iscenesættelser, som prægede måden at spille Holberg på i meget lang tid. Holberg blev i slutningen af forrige århundrede spillet i en scenografi, som med historisk nøjagtighed gengav Holbergs egen samtid, og de enkelte scenebilleder var små historiske museer i sig selv. Scenen blev fyldt op med rekvisitter, så skuespilleren altid kunne foretage sig noget realistisk,

især
skue
så b
med
mes
repl
Fø
Kru
sku
kom
hell
ran
sæt
pāv
Mo
(un
ner
E
opf
lise
hol
led
red
I
Mo
ikk
spi

især under monologerne. Man følte nemlig, at når skuespilleren var i færd med fx at feje gårdsplads, så blev det sandsynliggjort, at han småsnakkede med sig selv. Samtidig bortcensurerede man det mest anstødelige i Holbergs ofte krasse og frimodige replikker.

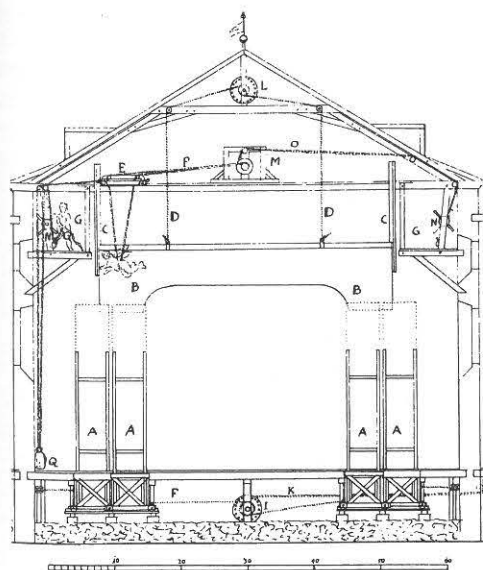
Først i 1964 kom der en ny holdning frem. Jens Kruuse skrev i "Holbergs maske", at man ikke skulle maskere de dybereliggende lag i Holbergs komedier med en realistisk spillestil, og man skulle heller ikke prøve på at udjævne den mangel på tolerance, som hovedpersonerne i Holbergs stykker udsættes for. Holberg blev genopdaget, fordi Kruuse påviste galskaben i stykkerne, og både Erasmus Montanus og Jean de France kunne fremstilles som (ungdoms)oprørere, der blev ofre for den ældre generations stivsind.

Efter Kruuses bog fulgte en lang række moderne opførelser, hvor det historiske præg blev kraftigt stileret (dvs. bevidst forenklet) eller helt fjernet. Forholdet til publikum blev dog ikke ændret: man spillede stadig stort set, som om publikum ikke eksisterede.

I 1984 lavede Peter Langdal imidlertid "Erasmus Montanus" i en iscenesættelse, som gjorde alt for ikke at skabe en traditionel illusion. Stykket blev spillet på en slags cirkusarena, skuespillerne havde

groteske kostumer på. Fx bar den skuespiller, der fremstillede Erasmus' snusfornuftige broder Jacob en BP-T-shirt og holdt en fodbold i hånden under diskussionen om jordklodens form.

På Århus Teater spillede man i 1990 "Hexeri eller Blind Allarm" og tog den fulde konsekvens af stykkets omvendte verden (stykket handler om en skuespiller, der øver sig på en rolle som heksemester og antages for at være en sådan). 1700-tals-husene blev i scenografien simpelthen vendt op og ned med skorstene med røg ud af helt nede ved scenegulvet.

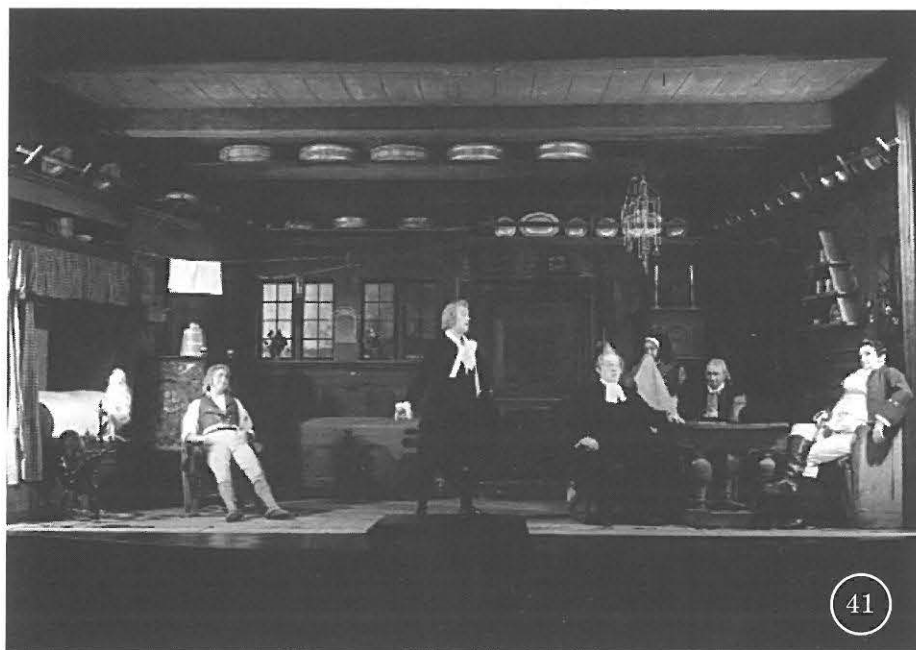

37

38

Ludvig Holberg

JUST JUSTESENS BETÆNKNING OVER COMÆDIER, 1723

Holberg udgav sine første komedier under pseudonymet Hans Mikkelsen, og i sit forsvar af dem brugte han et andet: Just Justesen.

Det har tilforn været Tvistighed
blant Skribenter om Comædier:
nogle har holdt dem skadelige og
forargelige, andre igien fornødne
5 og opbyggelige. Cyprianus for-
dømmer Comædier, sigende: adul-
terium discitur, dum videtur; an-
dre Fædre igien holder dem uskyldige.
Ludvig den Hellige driver
10 Comædianterne ud af Frankrig.
En anden, ligesaa gudfrygtig
Konge, som han, fører dem ind
igien. En Prinds de Conti skriver
en heel Bog imod Comædier, si-
15 gende: Comædiens Henseende er
at oprøre Affecterne, og den
Christne Religions at stille dem.
En stor Theologus derimod sætter
andre Forretnings til Side, og br-
20 ger sin Pen til at forsvare Skue-
spill. Saa at ingen Materie synes
meer problematisk. Alle maa skee
har ret, og de stridende Meen-
inger kand foreenes, naar man gjør
25 Forskiel paa kydske og ublue Co-
mædier; Thi at ville forsvare en
Plauti Mercator, var ligesaa daarl-
igt, som at fordømme hans Cap-
teivei. Men dermed, siger man, op-
30 hæves ikke Tvistigheden; thi der
findes de, der tilstaae at Skuespill

kand være uskyldige, men tillige-
med ikke kand lide, at brave og
gamle Folk drive Tiden bort med
35 at see og læse Børne-Leeg. Andre
derimod holde for, at det er fast li-
gesaa nyttigt at læse Comædier
som Postiller. Naar en Hugo Gro-
tius adspørges af andre lærde
40 Folk, hvi han gaaer med Teren-
tium i sin Lomme, svarer han:
fordi han er det værd. Vil man
vide, hvad Nytte han haver af Sku-
espills Læsning, svarer han: Børn
45 læse et derudi, og Mænd et andet.
Saa at Tvistighederne herudi
ogsaa let kand ophæves; thi hvo
kand nægte, at Ampitruo og Me-
nechmei ere jo skrevne alleene for
50 Tidsfordriv? hvo kand ogsaa
nægte, at der jo er Lærdom og Mo-
rale udi Aulularia. Siger man:
hvorfor menger man da saa meget
unyttigt Galskab udi moralske Co-
55 mædier? da svares: hvorfor for-
gylde Apothekere deres Piller? det
heeder jo:

*Omne tulit punctum, qui miscuit
utile dulci.*

60 Vil Moliere have Folk til at faae
en Misanthrope til Livs, maa han
forgylde den med en Médecin mal-

gré lui. At menge Galskab i Co-
mædier, er derfor ligesaa fornøden
65 som at smørre Hiulene paa Vogen
og at bruge Drikke til sin Mad;
thi uden det første kand det sidste
ikke fordøyes. Man kunde da her-
udi saaavelsom i mange andre Ting
70 let komme overeens, naar man
gaaer til den rette Kilde, og efter-
seer hvad som er den eeneste og
rette Aarsag til slige Stridigheder.

.....

75 At skrive Comædier holde ellers
nogle Folk at være ethvert lystig
Hoveds Verk, da dog Erfarenhed
viser, at neppe tre eller fire udi et
heelt Rige findes saadant Arbeid
80 voxne, thi der udfodres af en Co-
mædie-Skriver, først at han er
Philosophus og har nøje udstude-
ret det som kaldes Ridiculum udi
det Menneskelige Kiøn; for det an-
85 det at han har det Pund at igien-
nemhegle Lyder saaledes, at han
diverterer tillige; tredie at han i
sin Imagination kand forestille sig
hvad Virkning den vil have paa et
90 Theatro, thi undertiden kand den
Comædie, som er lystigst at læse,
allermindst behage paa Skue-
Pladsen, thi ved Kløgter og artige

1 Tvistighed: uenighed

5 Cyprianus: strengt religiøs biskop (ca. 200-258)

6 citatet: Ægteskabsbrud læres, medens det ses

9 Ludvig den Hellige: fr. konge (1226-70)

13 Prinds de Conti: angreb teatret i et skrift fra 1667

16 Affecterne: følelserne

21 Materie: område

27 Plauti: den romerske komedieforfatter Plautus,
forfatter til Mercator (27) og Capteivei (28)

38 Postiller: samling af prædikener

38 Hugo Grotius: holl. forfatter

40 Terentium: romers komediedigter

48 Ampitruo, Menechmei: komedier af Plautus

52 Aulularia: komedie af Plautus

53 menger: blander

58 citatet: Den vinder alles bifald, som blander det
nyttige med det behagelige

61 Misanthrope: Molières komedie "Misanthropen"

62 Médecin malgré lui: "Læge mod sin vilje", komedie af
Moliere

83 Ridiculum: det latterlige

85 Pund at igiennemhegle Lyder: evne til at kritisere fejl

87 divertere: underholde

88 Imagination: fantasi

Indfald kand fattes det, som ikke
 95 kand vel beskrives, men er noget,
 som gjør et Theatrum levende; 4.
 at han af gode Comœdiers læsning
 har faaet alle de Regler i Hovedet,
 som derved bør i agt tages. Dog
 100 maa man tage sig vare, at man
 ikke søger at gjøre et Theatrum
 saadan levende, at man derved
 støder an mod det som kaldes bon
 sens. Det er vel fornøden at ou-
 105 trere Charactererne, men dog saa-
 ledes, at man ikke af en latterlig
 Heros gjør en gall Mand. Naar
 Jean de France knæpper sin Kiøle
 bagvendt, kommer han mig i en
 110 hast for, ikke at være rigtig i Ho-
 vedet. Men naar jeg betragter,
 hvor daarlig Folk er at efterfølge
 strax end og de u-rimeligste Fran-
 ske Moder, saa synes mig, at det
 115 er gjørligt, ja mindre u-rimeligt,
 end at staae med et Glas Viin i
 Haanden fast en halv Time og
 skrige sig hæs, før man faaer den
 til Livs. Derimod kand jeg ikke
 120 hitte paa noget at besmykke den
 borgerlig Adelsmands Character;
 men naar jeg seer ham nu kaste
 sin Slaap-Rok af, nu tage den paa
 igien, for at merke, om Musiqven
 125 klinger bedre udi den blotte Trøje
 end udi Slaap-Rokken, iligemaade
 naar jeg seer ham lade sig ind-
 bilde, at den Tyrkiske Keysers
 Søn er kommen til Paris alleene
 130 for at frie til hans Datter, saa
 kand jeg ikke merke, at Charac-
 teren er outrered, men at Personen
 er Daarekistegall, saa Boileau
 havde større Aarsag at censurere
 135 den borgerlig Adelsmand og den
 indbildte Syge, der i sin Stue lod
 sig creere til Doctor for at blive

frisk, end den gamle Mand, som
 Scapin fik til at krybe i Sækken.
 140 En Comœdie-Skriver maa beflitte
 sig paa, at de Stykker, han fore-
 stiller, ere naturlige og uden Affec-
 tation, saa at Tilskuerne skal
 kunde bilde sig ind, at det er Alvor.
 145 Derfor var det at ønske, at i alle
 Comœdier Scena var udi det Land,
 hvor det forestilles, at Tilskuerne
 kunde slippe for at fingere sig an-
 dre lande i Hovedet, og ligesom
 150 bilde sig ind, at saa snart de have
 faaet deres Passeer-Seddel, de i et
 Øjeblik med det heele Comœdie-
 Huus bleve forflyttet til Rom,
 Grækenland, Spanien eller Frank-
 155 rig. Fornuften viser ogsaa, at det
 maa skurre i delicate Øren, at høre
 en Spansk Historie forestillet paa
 Danske, hvorføre den Spanske
 Bonde, der kommer og taler Sæl-
 160 landsk udi Festin de pierre, beha-
 ger mig ikke nær saa meget som
 Jeppe paa Bierget; og er derfor in-
 gen Tvivl paa, at dersom de, der
 oversætte Molières Comœdier,
 165 vilde med Scena forandre Navnene
 og gjøre ikke alleene Ordene, men
 heele Comœdien Dansk, det jo
 havde langt bedre Virkning. Og
 naar heele Comœdien skal være
 170 Dansk, saa maa ikke alleene Scena
 og Navnene, men og Charactererne
 være Danske; og er derfor adskil-
 lige fremmede Comœdier aldeles
 ikke bekvemme for vor Skueplads.
 175 Tartuf hos Moliere kand aldrig
 blive Dansk, thi Hoved-Personen
 er en Directeur de Conscience, som
 under Helligheds Skin bemægter
 sig Herredomme udi et Huus,
 180 hvilke slags Folk voxte alleene i de
 Roman Catholske Lande.

Alle Doctor-Comœdier er ogsaa
 u-rimelige her i Landet, hvor den
 Medicinske Nation er et fornemme
 Folk, der aldeles ikke er befænget
 185 med de Lyder, som findes hos de
 smaa omløbende Medici paa en-
 deel andre Steder. Iligemaade pas-
 ser de meget Romansk forliebte
 Skuespill sig meget lidet her paa
 190 Stedet, og haver ikke den Grace
 her som udi Engeland eller andre
 Riger, hvor Folk henger sig af
 Kierlighed; thi der er gandske ikke
 fornøden, som nogle foregive, at
 195 enhver Comœdie skal endes med
 Ægteskab, thi naar en Comœdie-
 Skriver ikkun forestiller en Lyde
 med sin rette Farve, saaledes at
 den underviser og forlyster tillige,
 200 har han i agt taget alt hvad han
 bør i agt tage. Saaledes havde
 Æsopus kundet passere for et me-
 get smukt Stykke, omendskiønt
 den Poetiske Brude-Vielse udi En-
 205 den havde været udeladt. Man
 maa mage det saa, at vore Tilsku-
 ere ved sindrige og moralske Skue-
 spill faaer den rette Smag, og saa
 lidt som mueligt forestille lystige
 210 Eventyr, hvorudi ingen Lærdom
 er, paa det at visse Folk kand be-
 tages all Aarsag at tractere vore
 Comœdier som Børnespill og Tids-
 spilde, ja man maa mage det saa,
 215 at man kand sige til vore Comœdi-
 ers Forsvar, at derved ikke alleene
 de Penge blive udi Landet, som de
 fremmede og u-rimelige Bander
 tilforn udførte, men endog at Til-
 220 skuerne anvender deres ledige Ti-
 der vel og nyttig derpaa.

94 fattes: mangle

103 bon sens: sund fornuft

107 Heros: helt

135 Den borgelige Adelsmand: komedie af Molière

133 Boileau: fr. digter, Nicolas Boileau-Despréaux 1636-1710

136 Den indbildte Syge: komedie af Moliere

139 Scapin: i Molières komedie "Scapins gavtyvestreger"

140 beflitte: gøre sig umage for

142 Affectation: forstillelse

160 Festin de Pierre: fr. titel på Molières "Don Juan"

175 Tartuf: Molières komedie "Tartuffe"

177 Directeur de Conscience: skriftefader

185 Lyder: fejl

190 Grace: yndest

202 Æsopus: titel på engelsk komedie

212 tractere: opfatte